

Dizajn na území Slovenska

Oneskorenie industrializácie a výrobné tradície na Slovensku. Kola umeleckých remesiel v Bratislave. Z. Kováčik a jeho ateliér na VŠUP, slovenskí absolventi. Situácia v rokoch 1945-89 a od roku 1989 po dnešok (inštitúcie, organizácie, výstavy, školy, proklamovaný a reálny význam dizajnu) Kola umeleckých remesiel, založená v roku 1928 v Bratislave podľa vzoru Bauhausu. Založená umeleckou komorou, čím chceli zvýšiť úroveň umeleckej tvorby na Slovensku.

- spoiatku večná kola, ktorá sa tvorila popri zamestnaní ako vyššie odborné remeselné vzdelanie. Pôvodná budova Kola bola na Vazovovej ulici. Fungovali tu rôzne oddelenia okrem kameňosochárstva. Boli tu oddelenia ako: drevoobrábanie, kovoobrábanie, keramika, fotka, aranžérstvo, reklamné oddelenie, grafika, maľba. Príprava trvala 2 roky a odbor trval 3 roky. Kola vyvíjala rôzne aktivity ako: nedejné kurzy pre deti vedené M. Fullom, publikovala v časopisoch, robila výstavy v zahraničí, organizovala prednášky o.i. s Moholy-Nagyom o kinetike. Bolo to prvýkrát, čo sa programovo zaviedlo vzdelávanie v oblasti užitého umenia na Slovensku. Dovtedy fungovala len súkromná kola Gustáva Mallého.

Jozef Vydra – prvý riaditeľ, moravský etnograf.

Učelia ako Ľudovít Fulla a Mikuláš Galanda – maliari a grafici, ktorí tak postavili koncepciu slovenského moderného umenia. Absolvovali Pražské štúdiá. Ovlivnený aj európskou avantgardou. Ich učiteľmi na Kola boli: Karol Plicka, Gustav Mallý, František Troster, František Kohehuba.

Mikuláš Galanda – robil linoryty a olejomaľby väčšinou figurálneho charakteru.

Ľudovít Fulla – pracoval v duchu inšpirácie v dejinách umenia, ľudovej kultúre i smeroch európskej moderny realizoval diela ako Pieseň a Práca. Dielo Jánošík na bielom koni reprezentujú jeho osobitý štýl.

Manifestom slovenského moderného umenia sa stali publikované súkromné listy Ľudovíta Fullu a Mikuláša Galandu, v ktorých pojednávali o problematike tvaru, farby, vzťahu priestoru a farby. Po častiach ich uverejňovali v novinách.

Dizajn 50. rokov na Slovensku

V 50. rokoch, po 2. svetovej vojne prebehla na Slovensku masívna industrializácia. Tak ako v ostatných krajinách sovietskeho bloku sa uprednostňoval »ažký priemysel. Chýbal konkurenčný tlak, hnací motor rozvoja dizajnu. Export smeroval na východ. Chýbali inovačné procesy vo výrobe, technologické zaostávanie. Dizajn ako platonická profesia – nerealizované návrhy. Dizajnéri zbytočnou príležitosťou. Názor, že priemyselná výroba má nadväzovať na ľudové vzory a tradície.

Účel mal zabezpečiť »výtvarnú hodnotu produkcie a to – ľudovej, priemyselnej a umeleckopriemyselnej.

Výstavy úžitkového umenia napomáhali dizajnu pri začatí akceptovania profesie v priemyselnej výrobe.

Predstavitelia: Karol Holý, Ján Ďalovka, Igor Davidov, Václav Kautman, Viktor Holeček – Holubár a František Jiráček.

Zdeňek Kováčik a jeho kola

1940, Vincent Makovský vystavil na Zlínskom salóne medzi dielami vojného umenia model revolverového sústruhu. Pokus o humanizáciu pracovného prostredia. Plasticita tvaru, biomorfizmus, Zdeňek Kováčik vytvoril určité časti na ňom. Nastúpil na 1939 Kola umení v Zlíne do Makovského ateliéru, nadviazal na úsilie pedagóga o humanizáciu pracovných podmienok.

Vertikálna fréza, Horizontálna fréza – ergonomická, rad nástrojov pre obuvnícky priemysel (pracoval predtým u Baťa). Bohatá plasticita reprezentovala organický štýl.

Kabína nákl. Automobilov Tatra 137 a 138, Tatra 603 – bola na svetovej výstave v Bruseli 1958. Nadviazal na medzivojnové limuzíny Tatra 77 a 87.

Kováčov ateliér získal v roku 1959 vysokoškolský status v rámci VŠUP.

Dizajn 60. rokov na Slovensku

Bolo obťažné udržať dizajn v priemyselnej výrobe, podobne ako v 50. rokoch. Často u dizajnérov vznikala apatia, rezignácia k priemyselnej výrobe a útek k vojným disciplinám umenia.

Zriaďovanie výtvarných rád – mali posudzovať a vyberať sortiment sériových výrobkov z hľadiska estetickej úrovne.

Súčasťou dokonalý výrobok, 1964, vynikajúci výrobok 1966

Zriadenie rady výtvarnej kultúry výroby . RVKV, 1965 – kontrolovať výtvarné rady a kultúru výroby.

Ďalej sa usporiadávajú výstavy. Okruh slovenských dizajnérov sa rozširí. Absolventi zlínskeho ateliéru Václav Zdeňka Kovář, Jarolím Vavro, Ján Ondrejovič, Tibor Herchl, Jindřich Šafařík, Jiří Petřivý, Magda Šepová, Jaroslav Taraba.

Dobudovanie VŠVU, zriadenie oddelenia úžitkovej tvorby, 1966 oddelenie priemyselného tvarovania pod vedením Václava Kautmana.

Dizajn 70. rokov na Slovensku

RVKV sa transformuje na Inštitút priemyselného dizajnu IPD, v Bratislave. Neuspokojivé uplatnenie dizajnu vo výrobe. Schizofrenický postoj k dizajnu.

IPD poverené funkciou vedúceho pracoviska pre oblasť priemyselného dizajnu s medziodvetvovou pôsobnosťou. (nemalo to žiadny vplyv na ignoranciu dizajnu v priem. výrobe). Ďalej sa rozvíjala tradícia celoslovenských výstav úžitkového umenia a priemyselného výtvarníctva. Predstavitelia: Vladimír Nahálka, Jozef Pokorný, Mikuláš Slatkovský, František Burian, Alexander Bilkovič, Marian Drugda, Peter Lehotský Peter Paliatka, Tibor Schotter, atď. Dizajn 80. rokov na Slovensku Pretrvávajúca situácia ako v posledných desaťročiach. Ďalej sa rozvíjala tradícia celoslovenských výstav úžitkového umenia a priemyselného výtvarníctva. Na slovensku od 50. rokov sa dá nazvať funkcionalistickým ale kvôli obmedzeniu materiálmi a výrobou. V 80. rokoch sa začal prejavovať dizajn ako postmoderný. Výstava Z dielne mladých – interiérový dizajn absolventov VŠVU, Predstavitelia: Tadeusz Blonski, Peter Humaj, Ferdinand Chrenka, Ladislav Kubo, Miloslav Suchár, Marek Štáňan, Jana Antalová, Jozef Gašparík, Igor Kepko, Dana Mušecová, Imrich Vaňko, Dušan Voščenák, Miroslav Zikmund, Štefan Ďech, Ľubica Fábri, Júlia Kunovská, Elena Materáková, Peter Mesiarik, Magdaléna Šepová, Karol Weislechner – Presah dizajnu a vojnej tvorby, František Burian- konceptuálny dizajn a inštalácia. Dizajn 90. rokov na Slovensku V roku 1991 po zániku IPD vzniklo Slovenské design centrum (neskôr Slovenské centrum dizajnu). SCD bolo založené ako štátno financované informačné a dokumentačné pracovisko. Vypisovalo súťaže ako Cena za dizajn v SR, (neskôr Národná cena za dizajn).

V 90. rokoch pribúdali dizajnérske oddelenia na viacerých slovenských vysokých školách, zriadené aj nové špecializované stredné školy.

Dizajn sa ďalej rozširuje na VŠVU, na Fakulte Architektúry STU v Bratislave, fakulte TU v Košiciach a katedre dizajnu nábytku TU o Zvolene.